

Danmark bliver lodden - invasion fra skoven

Af Eigil Holm Formand for lokalkomiteen i Horsens-Gedved

Skovrejsning er in i Danmark som led i "den grønne bølge". Men naturen udgøres ikke kun af skov. Mange unikke landskabstyper og geologisk bevaringsværdige profiler går tabt i de stigende skovarealers tilsløring af landskabet. Der bør gribes ind, hvis disse vigtige arealer skal kunne beskues af de næste generationer.

Kvæles Danmark i træer? Spørgsmålet kan stilles, fordi lovgivningen sigter mod, at Danmarks skovareal skal stige fra 12% til 25% i løbet af en trægeneration, altså på 80-100 år. Det bliver en gigantisk skovrejsning, og den er sat i gang, dog ikke på fuld kraft. Der skal hovedsageligt plantes løvtræer.

Samtidigt er der plantet træer mange steder bl.a. som følge af den vellykkede kampagne "Plant et træ" i 1980'erne. Kun ældre mennesker kan huske, at landbrugslandet på de gode jorder var så fattigt på træer, at Naturfredningsforeningen brugte mange kræfter på at få fredet enkeltstående træer i 1940'erne.

De trerækkede eller femrækkede læhegn har også fået stor udbredelse i landbrugs-

Den 300 m lange grav i Søvind vest for Toftum. Graveterrasserne står stadig i den stive mergel. Graven bruges til græsning, og så længe det fortsætter, holder træerne sig borte. Graven bør forblive træfri af hensyn til studiet af Søvindmergel. (Foto: Eigil Holm)

landet siden 1970'erne. De består af mange løvtræsarter, som bliver høje og slører landskabet.

Endelig gror udyrkede arealer til af sig selv. Enge og moser bliver til pilekrat og ellesumpe, når græsning og høstet ophører. Kilder gror til med ask og rødæl. Heder og indlandsklitter springer i skov, hvis de ikke bliver græsset eller plejet. Her kommer eg, birk, røn, bævreasp og nåletræer.

Sandelig, Danmark hører plantegeografisk til de løvfældende skoves område. Det betyder, at der kommer træer overalt, hvis man ikke holder dem borte. Der har kun været ganske lidt åbent land i Danmark, før vi fik landbrug i bondestenalderen for 6000 år siden. Det åbne land har været kysten, søerne,

bævernes områder, arealer raseret af storm, skovbrand, svampe eller insekter. Måske har stenalderens jægere ryddet områder, hvor de kunne drive jagt dyr til slagtning? I jernalderens fugtige klima fik vi store træløse højmoser, som f.eks. Store og Lille Vildmose.

Der var mange søer lige efter istiden, men de fleste groede til og blev til moser i løbet af oldtiden. Denne proces fortsætter stadig, men var delvist afbrudt, da man brugte tørv til brændsel (indtil 1950'erne) og gravede mængder af tørvegrave. Pil og birk indfinder sig, og moserne dækkes med krat eller skov. Kun højmoserne er stadigvæk næsten træløse.

Altså: Natur i Danmark er skov eller

Også vandværkerne har brug for at lade idéerne gro

Gode idéer der udspringer af erfaring og ekspertise fører frem til frugtbare løsninger.

Vand-Schmidt har specialiseret viden inden for:

- Vandforsyningsanlæg
- Brøndboring
- Ledningsanlæg
- Projektering/rådgivning
- Service

- ring og få gode råd og uforbindende tilbud

Vand-Schmidt a/s
Jernbanegade 5 • 6070 Christiansfeld
Tlf. 74 56 11 11 • Fax. 74 56 32 69

Dødisterrænets karakteristiske bakker øst for Hovedgård.
(Foto: Eigil Holm)

søer – næsten over det hele. Hovedparten alt åbent land skyldes landbruget.

Hvad er problemet?

Man kan anskue skovdækningen og træopvæksten på forskellig måde. Geologer – herunder nok specielt geomorfologer – ønsker at kunne se landskabet, for ellers er det uforståeligt. Det gælder især istidslandskabet med dets mange former for bakker, dale og sletter, men også blotninger af undergrunden i skred og dalsider. Også senere ændringer bør kunne ses: sandflugtsarealer, marint forland, tilgroede søer og kildedale. Alt dette er vigtigt både for den professionelle arbejde og for undervisningen i geologi.

Botanikerne har stor gavn af det åbne land, for det rummer mange flere plantesamfund, end hvis det var dækket med ensarter forstligt drevet skov. Jordbunden varierer over korte afstande, f.eks. inden for en enkelt mark. Det afspejler sig i urterne, for de enkelte arter foretrækker bestemte jordtyper og fugtighedsforhold. Skovtræerne er store og dominerende, og de kan gro på mange slags jordbunde. Urtefloret under dem begrænses af skyggen fra træerne; det åbne lands planter kan ikke klare sig i skoven. Det er kun ganske få skovtræarter, der dominerer, nemlig bøg, eg, ask, el og gran. De tillader kun få forskellige plantesamfund at udvikle sig under dem. Derfor er de også fjendtlige overfor de fleste dyr.

Skoven (den forstligt drevne) undertrykker altså variationen i plante- og dyresamfund.

Enhver, der har rejst op gennem Sverige, har oplevet de endeløse skove, der hindrer udsigten. Landskaberne er ikke til at se, oplevelsen er ensformighed.

Hvorfor skal vi have mere skov?

Der gives mange begrundelser for skovplantningen. EU ønsker at begrænse landbrugsproduktionen, og det sker i Danmark ved at tilplante landbrugsarealer med skov. Der er brug for mere skov, fordi CO₂ bindes i træernes ved. Vi kan anvende træet. Vi ønsker mere natur og dermed menes skove, når befolkningen spørges. Skovene be-

Højås' 35 m høje skrænt set fra Springkildegård mod Tvingsstrup (mod vest). Det højtliggende bakke-land (100 m over havet) er skubbet op af isen. Fotograferet fra helikopter 1997. Skrænten er ved at blive skjult af nyplantet skov. (Foto: Eigil Holm)

skytter grundvandet under dem mod pesticider, fordi der næsten ikke bruges pesticider i skovene. Skovene er gode levesteder for nogle dyrearter, og når skovene forbindes af naturkorridorer, kan dyrene let spredes.

Alt dette er gode argumenter, men de er ikke hele sandheden. Vi kan komme i den situation, at der skal argumenteres for rydning af skov. Det kan ske, når Verdens befolkning er steget med yderligere en milliard eller to i løbet af få år, så vi skal producere fødevarer til dem. Hvis pesticiderne produceres, så de ikke kan komme til grundvandet, falder en af begrundelserne for skovplantning væk. Desuden kan man spørge, om vi virkeligt kan bruge alt det løvtræ, der produceres i vore skove. Faktisk kan vi vende argumenterne for skovrejsning om, så de kommer til at dække argumentation for det åbne land.

Bevaringsværdige landskabstyper

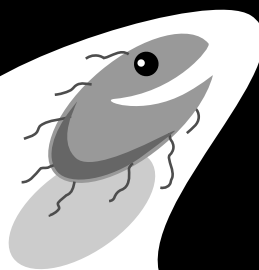
Mange skovrejsningsområder er udpeget i amternes regionplaner, i alt 6% af det åbne land. Her gives tilskud til skovplantning. I regionplanerne er visse arealer betegnet:

Ikke tilladt til skovplantning. Det er 21% af det åbne land.

Vi, der er interesserede i det åbne land, må følge udviklingen i realiseringen af regionplanerne. De rækker 12 år frem i tiden, men revideres hvert fjerde år. I 2001 indkaldte amterne kommentarer til regionplansrevisionen. Naturfredningsforeningen i Horsens og Gedved kommuner, foreslog at tre områder blev optaget på listen over særligt værdifulde landskaber. Det er det markerede dødistræen ved Hovedgård med dets mange fladtoppedede bakker (foto nederst til venstre på modstående side). Det er de kilometerlange, markerede "spaltdale" ved Grumstrup og Vedslet, der muligvis skyldes tektonisk aktivitet. Det er israndsbakkerne Havmarken ved Horsens Fjord og de oppressede bakker Nord for Havmarken; de kulminerer i den 4 km lange, lige israndsbakke mellem Tvingsstrup og Ås (foto øverst på denne side). Vi vil følge udviklingen i disse geologisk vigtige områder. Skovplantning her vil jeg anse for at være en national ulykke. Vejle Amt har svaret, at forslagene vil indgå i

VI HAR JORD I HOVEDET ..!

- og plads til mere

Bioteknisk Jordrens SOILREM er Danmarks landsdækkende jordrensere, når det gælder olie- og kemikaliefurening – med anlæg i Kalundborg, Esbjerg, Aalborg og på Ærø, Samsø og Bornholm.

Kontakt os på tlf. 59 50 46 68.

Bioteknisk Jordrens
SOILREM
- jordens bedste valg

overvejelserne ved en kommende revision af regionplanen.

Der skal en indsats til

Jeg vil råde alle, der er interesseret i det åbne land til at påvirke regionplanerne. Det kan f.eks. gøres gennem Naturfredningsforeningens lokalkomiteer, naturvejlederne eller gennem de landsdækkende foreninger. Men det er vigtigt, at arbejdet gøres i alle kommuner. Det er blevet særligt nødvendigt i år, for kommunerne overtager zoneadministrationen. Påvirkningen kan gøres af geologer, geografer og botanikere, og de bør være aktive. Langt fra alle lokalkomiteer under Danmarks Naturfredningsforening (der er en i hver kommune) har den nødvendige viden til at udpege områderne. Men velviljen er til stede.

Var det ikke professor Gunnar Larsen, der foreslog en forening "Fæld et træ"? Måske skal vi have sådan en forening for hele Danmark. Jeg vil gerne være medlem. ■

Store Hansted Å i sin brede dal nordvest for motorvejen Skanderborg-Horsens. Der er gammel skov på dalsiderne, mens dalbunden erobres af pilekrat, der vokser i striber langs drængrofterne. (Foto: Forfatteren)

■ Bøger

Danske Landskaber

Anmeldt af geolog Erik Karlsen, *GeologiskNyt*

"Danske Landskaber" er en virkelig flot billedbog, som beskriver mange af de almindeligste landskabstyper i Danmark. Vha. overskuelige kort, illustrative fotos og en kort, beskrivende tekst får læseren en glimrende indføring i Danmarks landskaber.

Med billedbogen Danske Landskaber har Danmarks og Grønlands Geologisk Undersøgelse (GEUS) udgivet et billedatlas, der henvender sig til den brede befolkning med geologisk interesse. I forordet spørges der "Hvorfor ser landskabet ud som det gør?" Og det er netop det, bogen handler om. Gennem 21 temaer, opdelt i der omhandler forskellige danske landskabstyper, bliver læseren nemlig taget med på opdagelse i Danmarks geologi og tilblivelseshistorie.

Kyster er nogle af de mest taknemmelige geologiske objekter herhjemme, og disse er da også behandlet med mere end en tredjedel af temaerne. Der er blevet plads til både den bornholmske klippekyst, til forskellige kystkliner, som man finder dem på eksempelvis Stevns og Mors, og til flade kystlandskaber som vadehavet og strandengene.

Fra kysterne bliver læseren taget ind på land til de istidsskabte flader som hedesletter og dødislandskaber.

Endelig har bakkerne og dalene fået

hver deres temaer, og har læseren først været igennem de i alt 7 temaer, der dækker disse emner, burde den ikke-fagkyndte ikke være tvivl om, hvad forskellen er mellem en ås og en bakke, mellem en tunneldal og en erosionsdal.

Let tilgængelig

På trods af den store informationsmængde virker det alt sammen meget overskueligt og let tilgængeligt, for temaerne er beskrevet med få ord og store billeder. Ved hvert billede er der indføjet et udsnit af et Danmarkskort, så læseren kan se, hvor billedet er fra.

Når læseren nu er blevet mættet af de flotte fotoindtryk og får lyst til at tage ud på egen hånd, så er der i bogens sidste del præsenteret et antal typiske lokaliteter med en meget kortfattet beskrivelse af, hvor man finder dem. Desuden serveres der oversigtskort over Danmarks jordarter, prækvar-

tæroverfladens højdeforhold og et undergrundskort. Til at afslutte det hele er der også blevet plads til en geologisk tidstavle.

En ordliste ville være en god ting

På trods af bogens sigte kan man ikke undgå at lægge mærke til, at den er skrevet af fagfolk. Et ord som "legende" bagest i bogen i stedet for "signaturforklaring" hører ikke helt hjemme i en bog som denne. Det kunne så være en enkelt "fagsvipser", men der forekommer også andre geologiske fagudtryk, som forfatterne med garanti har hørt og læst så mange gange, at de nok synes, at enhver må kende dem. En hurtig undersøgelse blandt ingeniører, der jo må siges at have en vis faglig baggrund, viste, at de ikke kendte fagudtryk som "silt" og "bryozokalk". Da en bog, der henvender sig til ikke-geologer, gerne må være geologisk opdragende, er det selvfølgelig på sin plads, at læseren udsættes for geologiske fagudtryk. Bogen ville derfor vinde meget ved, at der befandt sig en ordliste bag i bogen til de trods alt få ord, som anmelderen synes kunne være kritiske.

Men sådanne tvister kan jo ændres i næste udgave, som absolut er værd at vente på, hvis man ikke allerede nu sikrer sig et eksemplar af den meget anbefalelsesværdige bog, der vil tage sig godt ud på enhver bogreol.

Knud Binzer og Ib Marcussen samt Peter Warnemoors (foto): Danske Landskaber. GEUS 2001. ISBN 87-7871-097-9. 125 kr. ■